

PASTERSKI (59) ai

pasterski (50), **pastyrski** (7), **pasterzki** (1), **pasterzski** (1); pasterski *FalZioł*, *RejPs*, *KromRozm II*, *Leop* (2), *KuczbKat* (3), *WujJud* (2), *WujJudConf* (2), *RejPosRozpr* (5), *StryjWjaz*, *SkarJedn* (3), *KochPs*, *SkarŻyw* (2), *StryjKron*, *KlonŻal* (2), *ZawJeft*, *GostGosp* (2), *LatHar*, *WujNT* (6), *SarnStat*; pastyrski *Mącz* (4), *ReszPrz*, *PowodPr*, pasterzki *KochPieś*; pasterski : pastyrski : pasterzski *BielKron* (7:1), *Calep* (5:-:1).

a jasne (w tym 4 r. błędne znakowanie), e pochylone.

sg m N pastérski (11). ◊ G pastérski(e)go (4). ◊ D pastérski(e)mu (2). ◊ A pastérski (5), pastérski(e)go (1). ◊ L pastérskim (1). ◊ f N pastérska (7). ◊ G pastérski(e)j (7). ◊ D pastérskiej (2). ◊ A pastérską (1). ◊ I pastérską (5). ◊ n N pastérski(e) (2). ◊ G pastérski(e)go (2). ◊ A pastérski(e) (1). ◊ I pastérskim (2). ◊ pl N subst pastérskie (4); -é (1), -(e) (3). ◊ If pastérski(e)mi (1). ◊ L pastérskich (1).

Sł stp: pasterski, pastyrski, Cn: pasterski, Linde XVIII w.: pasterski.

Przymiotnik od „pasterz” (59) :

I. Od znac. podstawowego; pastoralis *Mącz*, *Calep*, Cn; *pastoritus Calep*, Cn; *armentarius Mącz*; *bucolicus*, *pastorius Cn* (28) : AMos Prorok z miálfteczká Tekue rodem/ był s páfterfkiego stánu *BielKron* 92; *Mącz* 16c, 282c; *Calep* 760b [2 r.].

a. (U)czyniony, dokon(yw)any przez pasterza (5) : *Leop Zach* 11/3; Ieden páfterz krolewki Fauftulus nalazł ie [*Romulusa i Remusa*] [...] / y wzyął do domu/ dał ie żenie chować. A gdy były czáfu dochowany/ s powieści páfterfkiej/ obaczyły lkąd fie wzyęły *BielKron* 98 v; *SkarŻyw* 243; Pánno náviedzeniem páfterfkim bárzo vćiefzona/ modl fię zá námi. *LatHar* 502; *SarnStat* 667.

b. Używany przez pasterza, należący do pasterza, służący pasterzowi (10) : *Armentarius pullus aut equus*, *Paftirsky zrzebiec/ álbo/ kón*. *Mącz* 16c, 89c.

W połączeniach szeregowych (2): Páfterfkie bydłá/ y Vrzędnicze/ y czeládzi wśzelákiej/ máią mieć piątná ná lewym vchu/ á Pánfkie ná práwym *GostGosp* 114, 72.

Wyrażenia: »kij, szufla pasterska(-i)« = *pelum Calep* (1:1): ále [*Dawid*] wzyął kiy páfterski á pięć kámieni z rzeki smágłe do proce/ śchował ie do kalety/ y śzedł przeciw Goliáthowi *BielKron* 65v; *Calep* [768]b.

»kucz(k)a, budka pasterska« = *tabernaculum pastoris Vulg; ategiae, mapalia (pl), pastophorium Calep* (3:1): á idź zá flády trzod twoich/ á pás kozłátká twoie/ przy budkách páfterfkich *Leop Cant* 1/7; *Pastophorium* – Kucza pafterską. *Calep* 761a, 111a, 638b.

c. Stanowiący część ciała pasterza; w przeni z nazwą metonimicznie użytą (2) : VCiefzna lutni/ [...] Záfpiéwáy/ coby trudný Bogumiły Vízy lubiły. Którá iákoby źrzóbek niełápány/ Ani páftérzką ręką vgláfkány/ Vćieka w pole *KochPieś* 49.

W przeciwstawieniu: »pasterski ... krolewski« (1): Páftérfkie vbogie śkrónie/ Z iego zdárzenia w korónie Krolewkiéy/ częfto pánuią *ZawJeft* 16.

d. Opiekujący się pasterzami (o bóstwach pogańskich) (6) : Trzeci [*Apollo*] páfterfki/ od Cereri śyn/ tego też páfterze zá iednego pomocniká mieli do bydłá *BielKron* 23, 24, 336 [2 r.]; Chćielifmy tve gęśli oddać páfterfkiemu Bogu *KlonŻal* B3, B marg.

II. Od znaczeń przenośnych (30) :

1. Od znac. 'władca, król' (1) :

Wyrażenie: »urząd pasterski« (1): Więc Dawidá/ co teraz zá owcami chodził/ Obrął królem/ áby lud Iírahelki wodził. A ten ie z pilnością páłł/ y mądrze ípráwował/ íako vrząd páłtérski iego potrzebował. *KochPs* 118.

2. Od znac. 'przywódca duchowy' (2) : Ktory [św. Paweł] wyżłzey powiedział/ iż niechciał pánować nád wiárą ich: ten tu oto przecię chce mieć po nich zupełne we wżytkim poóluzieństwo. (*marg*) Zwierchność páłterska. (–) *WujNT* 627.

a. Napisyany przez pasterza (1) :

Zestawienie: »księgi pasterskie« (1): Byłyc też y drugich Apoštołow Ewanyelie/ yáko [...] Máthyálfowá/ żydowfka/ álbo Názaráńczykow/ kfyęgi páłterfkye/ [...] y inych Apoštołow ípráwy *KromRozm II* c4.

3. Od znac. 'kapłan, duchowny chrześcijański' (25) : *RejPos Rozpr* c2v; Dáleko więcey táki pobożny porządek należał Miáftam y mieścám krześciáńskim: do ktorego iednák/ niemogłem ia niegodny/ zá część wielką wieku íwego Páłtyrskiego/ nápomináníem íwym nic ípráwić *PowodPr* 52.

Wyrażenie: »urząd pasterski« (6): Przeto vrzędowi Páłterfkiemu należy/ áby częšto vpomináli Chrześciány/ [...] íakoby ná każdy dzień dułzá tą Swiátością żywioná być mogła *KuczKat* 185; *WujJud* 117v, 142; *RejPosRozpr* c2v; Przyłzedł íam Bífkup z kápłany do iego cháłupki: prósi áby kápłanem zołtał/ á on vrząd páłterfki ná się przyiął. *SkarŻyw* 235; *WujNT* Ccccc3v.

Szereg: »pasterski abo kaznodziejski« (1): Nikt íię nie ma wdáwác w vrząd páłterfki ábo káznodzieyfki/ ázby był wezwány/ ábo połány. *WujNT* Ccccc3v.

a. Będący kapłanem (1) : ktore [słowo boże] íámo dla siebie/ powinniśmy vcźciwie przíymowác/ nie względem ołoby Páłterfkiy: bo choćiaby ten był zły y grzełzny/ tedy iednák słowo Páńfkie prawdziwe y dobre záwíże zołtawá. *WujJudConf* 30v.

b. Wykonywany, sprawowany przez kapłana (11) : ACzkołwiek vmieiętności y pilności Páłterfkiy potrzebuie káżdá część Chrześcijáńfkiy náuki/ wżákże ołobliwie náuká o Sákrámenćiech álbo Swiátościách *KuczKat* 105, 155; miano ie [mnichów] zá prófte láiki/ á byli poddáni pracey Páłterfkiy. *RejPosRozpr* c4, c2, c3v; *SkarJedn* 314; *StryjKron* 667; Przełtrogá Páłtyrfka/ do Miáftá Wárfzewfkiego. Kfiędzá Stániłławá Refzki/ Díeikaná Wárfzewfkiego. *ReszPrz kt*; *WujNT* 248, 435, Ddddddv.

c. Należący do kapłana, używany przez niego (1) :

Wyrażenie: »laska pasterska« = *pastorał* (1): wżyfczy w vbiorach y w czápkach Bífkupich z lálkámi páłterfkiemi/ idą Procełsíą s Kołciołá íwięthego Stániłławá do páłacu Krolewfkiego *StryjWjaz* C4v.

A. Od znac. 'papież' (4) :

a. Należący do papieża (1) :

Wyrażenie: »pasterska laska« = *pastorał* (1): A ták Piotr s. dał im páłterfką lalkę áby ízli á tknęli go íą/ áby wftał z martwych *BielKron* 142v.

b. Przysługujący komuś z racji bycia papieżem (3) :

Wyrażenia: »przełożęństwo, zwierzchność pasterska(-ie)« (1:1): MOwić to/ iż tyło Piotrowi łamemu ten przełożęńtwa Pásterłkiego przywiley łużył/ a z nim vmárł/ nie innego nie iełt/ iedno iákoby rzekł/ iż z Piotrem S. porządek vmárł *SkarJedn* 78, 143.

W przeni (1) :

Wyrażenie: »łaska pasterska« (1): Tu Pan ziścił Piotrowi/ co mu był obiecał/ że go miał vczynić [...] przełożonym kościoła łwego [...]. A nie tylko mowi Pás (po Graecku βόσκω) ále vżywa łłowá krolewłkiego/ ποιμαίνε, to iełt/ Rządź y łpráwuy/ łalką y mocą pásterłką/ owce moię. *WujNT* 390.

4. Od znac. 'Bóg, Chrystus' (2) :

Wyrażenie: »urząd pasterski« (1): Abowiem wyznawamy wedle Piłmá ś. iż Pan Kryłtus iełt y zołtawa ná wieki powłzechnym y nawyżłzym Błłkupem Kościoła łwoiego. [...] Spráwuiąc y podziś dzień aż do łkończenia łwiátá vrząd Pásterłki dołtáteczenie. *WujJudConf* 124.

a. Sprawowany, wykonywany przez Boga (1) : Alnadz by mi łie trefiło [...] ták iż bych iuż był ku łmierci podobien nic mię łtráłłno niebędzie/ ábowiem ty mnie nieomiefzkáłz á pracą pásterłką twoię zewłłtytkiego mie łnádnie wywołifz. *RejPs* 33v.

III. Zestawienie w funkcji nazwy botanicznej: »kaleta pasterska« = *Capsella bursa-pastoris* (L.) *Med.* (*Rost*); *tasznik* *pospolity*, *roślina z rodziny krzyżowych (Cruciferae)* (1) : krwawnik/ ieden iełt maiączi łifłki iako by kaletki albo łáłzki/ á przeto iełt rzeczone kaleta pásterłka *FalZioł* I 20c.

Synonimy: **III.** *kaletka, krwawnik, tasznik, tobołki.*

Cf **PASTURSKI, PASTUSZY**